

7 oktober 2020

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

KORTE BESCHOUWINGEN IN HET HUIDIGE TIJDSGEWRICT...

Inleiding

Deze weken zijn de ontwikkelingen binnen het onderwijs niet uit de media weg te slaan. Veel aandacht voor het dragen van mondkapjes, het hebben van voldoende ventilatie, het kunnen bewaren van een sociaal aanvaardbare afstand, het online studeren en vervolgens zijn er allerlei achtergrondverhalen over de gevolgen van alle maatregelen voor de studenten.

We zullen er rekening mee moeten houden dat de stroom berichten zeker een behoorlijke tijd zal aanhouden. Daarbij zullen tijdens het studiejaar hoge aandachtsgolven optreden, want denk maar een aan mogelijke effecten van de wijze waarop het onderwijs voor de zomervakantie moest worden ingericht: uitval in het eerste semester, niet halen van het diploma bij een voorlopige doorstroom, switchen voor 1 februari, discussies over het al dan niet kunnen uitbrengen van een BSA aan degenen die gewoon door mochten gaan, een BSA voor de eerstejaars in deze hybride leeromgeving, en zo zullen er nog wel meer zaken zijn die voor ophef gaan zorgen. Er zijn zeker voldoende 'stakeholders' die op een gegeven moment een emotioneel vuurtje zullen opstoken.

In dit nummer gewoon ook maar een aantal van dergelijke punten die nu en mogelijk straks om aandacht vragen, kort en inzet van een vorm van oneliners of wat uitgebreide 'tweets' (in onze context ook te zien als 'flads'). Voor wat ze waard zijn. En als bijlage toch maar even het voorstel dat al eerder is verschenen, over een tussenjaar, een time-out periode voor een 'APK en grote beurt' voor het gehele onderwijs. Ook als zodanig voor wat dit idee waard is, al zal het veel geld kosten (en dan is een groeifonds best een leuke bron voor financiering).

1 De anti-proctoring-app / de pro-spieken-app

Veel hoofdbrekens heeft het al gekost, het zoeken naar mogelijkheid om het afnemen van digitale toetsen (tentamens, assessments, examens) fraudebestendig te maken. Maar net als bij het beveiligen van internetverbindingen, bankieren met een app en het betalen via websites zijn er altijd wel slimmeriken die dit als een uitdaging zien en proberen van alles te omzeilen om na te gaan hoe daar voordeel uit te behalen valt.

Het is dus niet vreemd om te veronderstellen dat er onderhand systemen, apps en andere digitale middelen zijn ontworpen waarmee op een slimme wijze de online-controle door de instelling kan worden omzeild. Dat kan door een parallelle informatieve weg te hebben om snel te kunnen nagaan wat een mooi antwoord op een bepaalde vraag of casus is.

Tweede schermen, een extra smartphone, een meekijkende en -denkende slimmerik, netwerken met studenten waarbij met algoritmes snelle analyses worden gemaakt en doorgestuurd, veranderen van de beelden met vertraging en 'blurring', en zo zullen de nerds op dit gebied nog wel meer in petto hebben binnen het 'dark-web voor het onderwijs'.

2 Onderwijs = theater = ...

De studenten komen op allerlei fronten in opstand tegen het hybride ingevulde onderwijs. Ze willen graag meer de sociale factor beleven als het gaat om het volgen van een programma. Dat betekent dat de instellingen wordt gevraagd nog meer dan nu op zoek te gaan naar alternatieve locaties, met tenten en overdekte feestzalen (wel kijken hoe dat aanvoelt bij minder dan 10 graden), zalen bij hotels en congrescentra, bedrijfsruimtes en ook veelal in bioscopen en theaterzalen.

Docenten reizen zich te pletter, van thuis naar school naar alternatieve locaties en terug, en straks ook nog eens door regen, wind en sneeuw. Het goede voor veel docenten is dat ze kunnen laten zien dat het geven van onderwijs om allerlei rollen vraagt: cabaretier, toneelspeler en stand-up-comedian. Misschien ook straks ook thuis bij de docent, tussen de schuifdeuren...

3 Werkdruk medewerkers instellingen

Er is veel aandacht voor het welzijn van de leerlingen en studenten. Thuis onderwijs volgen, soms in beroerde omstandigheden en met weinig mogelijkheden om elkaar in groepen te kunnen ontmoeten (nog minder nu de cafés ook vaker op slot zijn). Er zijn veel kwetsbare groepen in onze samenleving, misschien nu nog niet echt zichtbaar maar als de eerste studieresultaten beschikbaar komen, kan de stand van zaken concreet worden opgemaakt.

Maar hoe zit het nu met de docenten en onderwijsondersteunend personeel? Moeten die ook straks op het Museumplein aandacht vragen voor de werkdruk? Op allerlei (sociale) media komen nu berichten naar buiten dat er veel aanvullende zaken moeten worden geregeld. Met de winter op komst, met eerst het sombere herfstweer en dus minder afleiding 'in de buitenlucht' en allerlei inperkingen van de fysieke vrijheid, kunnen de leefwerelden wel eens te klein worden.

4 Corona-generatiekloof studenten en docenten

Er wordt behoorlijk gegoocheld met het vaststellen van de leeftijdsgrenzen voor jongeren die al dan niet een mondkapje moeten dragen dan wel dringend worden gevraagd dit te doen. Op het vwo zitten jongeren die ouder zijn dan degenen die aan het mbo beginnen. Maar dat heeft te maken met het feit in het voortgezet onderwijs iedereen altijd naar school mag en bij het mbo dus niet.

Als we kijken naar de gemiddelde leeftijd van degenen die het voltijdse mbo, hbo en wo bevolken, dan zou je misschien ergens tussen de 20 en 22 kunnen uitkomen. Maar ze lopen in dezelfde gebouwen rond, als ze dat mogen, als de docenten en medewerkers. Als je de media mag geloven, en ook de berichten over het 'onderwijsgevende deel van onze samenleving', dan zou de leeftijd van de daarbij betrokkenen ergens tussen de 50 en 55 kunnen liggen.

Zo hebben we dus naast de generatiekloof, de verschillen tussen de digitale vaardigheden en de gapende afgrond als het gaat om het waarderen van de rol en het nut van influencers, nu ook te maken met het verschil in behandeling van doelgroepen op basis van de effecten van het coronavirus. Maar die discriminatoire kloof schijnt nu heel snel te worden gedicht...

5 Half-collegegeld van het halve collegegeld / overheid dan ook geld terug

Een paar weken geleden sprongen de studentenorganisaties op de barricaden om aandacht te vragen voor de blended-learning aanpak van hogescholen en universiteiten, met veel minder onderwijs en ondersteuning – volgens die organisaties. Dat leidde tot de veronderstelling dat minder waar voor het geld zou moeten leiden tot een stevige verlaging van het collegegeld.

Er kwamen al snel reacties van de instellingen en ook OCW nl. dat de kosten absoluut niet navenant zijn gedaald. Het is juist een kwestie van alle hens aan dek. Die boodschap kwam goed over, vandaar dat de focus van de studenten nu meer is gericht op de kwaliteit en het niveau van het onderwijs – en de gevolgen van de aanpak voor het studieverloop.

Maar de eerstejaars betalen al gewoon half collegegeld. Dat waren ze kennelijk in dat eisen-stadium even vergeten.

Bovendien kregen ze ook wel door dat het reguliere collegegeld maar zo'n 25% van het budget voor een student is. Het aanvullende geld komt uit de potten van de overheid, dus betaald door 'ons allemaal'. Als om moverende redenen OCW zou zeggen: OK, betaal maar de helft... dan zou dit ministerie ook die andere 75% moeten halveren. Dat zouden de studenten toch ook niet willen?

6 Corona-OER / C-OER

Het virus sloeg hard toe, met een onmiddellijke impact op de vormgeving van het onderwijs in het hbo en wo. Vervolgens kwam de overheid met allerlei voorstellen, aanpassingen van regelingen en suggesties om 'het even anders te doen'. Maar dat betekende niet dat de overheid een eenduidige koers uitzette, dus niet dat voor alle zaken exact werd voorgeschreven hoe te handelen. Denk aan het omgaan met het bindend studieadvies en het omzetten van fysieke in digitale toetsen.

Er was meteen verschrikkelijk veel werk aan de winkel voor de managers die alle voorstellen met ruggensteun van de juridische afdeling moesten omzetten naar aanpassingen in de onderwijs- en examenregeling – al dan niet met enige vertraging en na lang nadenken over de mogelijke consequenties.

Deze 'nood-OER'en' zijn mede vastgesteld met instemming van de medezeggenschapsraden (zo goed en zo kwaad als het ging). Maar toen was er meteen weer werk aan de winkel voor het nu lopende studiejaar, om daar een OER voor te maken. Tevens moet nu rekening worden gehouden met te maken keuzes als weer de 'terugweg naar normaal' moet worden ingeslagen: houden we deze OER, passen we 'm weer aan, wat trekken we door naar 2021-2022, en zo zijn er nog wel knopen door te hakken.

Het is nu een Corona-OER, maar iedereen verwacht dat het 'nieuwe normaal' veel van de huidige aanpassingen met zich mee gaat brengen. Dat betekent allerlei interne discussies, met de juristen, en dat nog steeds binnen een WHW die is gebaseerd op wat we voor de crisis gewend waren te doen.

7 Aanvullende opties in de OER

Het zou een flink aantal pagina's vergen, maar juristen hebben overuren moeten maken, in overleg met de managers, over wat zoal extra regelen voor studenten. Denk aan het aantal herkansingen, het hanteren van drempels, het vaststellen wanneer iemand op stage mag, het opgaan voor het afstuderen, enz. Ook de geldigheid van resultaten kan verlengd moeten worden, ook denkend aan het studieadvies. We nemen aan dat de norm is: soepelheid betrachten...

8 Service-document = 'At your service'

In de maanden voor de zomervakantie heeft OCW regelmatig zgn. servicedocumenten laten opstellen en vervolgens gepubliceerd, voor mbo, hbo en wo. Uiteraard denken vervolgens alle betrokkenen al snel dat het hier om aanvullende wet- en regelgeving gaat. Echter, dat is absoluut niet het geval. Het is een 'handreiking' aan de instellingen, zodat zijzelf kunnen en mogen besluiten wat ze ermee kunnen doen.

Maar de buitenwacht toetste evenwel toch de besluitvorming en daarmee het vastleggen ervan in de Corona-OER aan hetgeen in het service-document werd voorgesteld. Denk aan het toch blijven vasthouden aan de normen voor het bindend studie-advies, als het meest in het oog springende element. Iedereen dacht dat alle studenten mochten doorgaan maar het was geen wettelijk voorschrift, en dus zijn er instellingen geweest die gewoon een BSA hebben gehanteerd.

Een ander aspect was het voorlopig toelaten van mbo'ers in het hbo en Ad'ers bij de Bachelor. Daarbij werd gesproken over een deadline van 1 januari 2021, terwijl in de regeling voor het vergoeden van een deel van de gemaakte kosten nu wettelijk (!) is vastgelegd dat het slagen een uiterste datum van 1 februari 2021 kent. Vrijwel alle instellingen hebben gewoon die datum van 1 januari overgenomen, hoewel ze dat niet verplicht zijn.

Kortom, het servicedocument kent geen wettelijke basis en dat is voor juristen een horror-scenario. We zijn benieuwd hoe dit gaat aflopen, eind dit jaar.

9 Niet slagen voor 1 februari 2021 of 1 januari 2021 / aanklagen hogeschool

Dat gaat me nog wel wat worden aan het eind van dit kalenderjaar. Mbo'ers mochten alvast aan de hbo-opleiding beginnen, net als de Ad'ers met het resterende bachelorprogramma en de Bachelors met een Masteropleiding. Het servicedocument zegt – dus veelal overgenomen – dat het diploma, geldig voor de vervolgopleiding, uiterlijk eind dit jaar moet zijn verworven. Echter, de wettelijke regeling voor het krijgen van een vergoeding voor de gemaakte kosten spreekt over het uitkeren ervan als het diploma uiterlijk 1 februari 2021 in bezit is.

U voelt 'm wel aankomen: Een student zit in die voorlopige situatie, ontdekt dat het toch niet gaat lukken met het voldoen aan de eisen van het diploma en gaat over de grens van 1 januari heen. Hij geeft aan dat door het lastige hybride studeren, het niet goed afstemmen van het onderwijs (mbo-hbo / Ad-Bachelor / Bachelor-Master) en allerlei verkeerde plannings rond de toetsen het hem onmogelijk werd gemaakt om af te studeren.

Vervolgens moet de student de vervolgopleiding verlaten. Dan heeft hij nog een maand om bij de oorspronkelijke opleiding aan de eisen van het diploma te voldoen. Maar als dat niet meer lukt – mede omdat de in te halen zaken uit het tweede semester dateren, dus er moeten aanvullende regelingen worden getroffen – is er een probleem.

Die betreft niet alleen de vraag: hoe nu verder met de studie en de vervolgopleiding, maar tevens: gaat de student zich nu beklagen, bij welke van de betrokken opleidingen, moet er dan door de instelling(en) een vergoeding worden betaald, en hoe dan om te gaan met de nieuwe vertraging die zich voordoet?

10 En dan de bekostiging... en rechten van de student...

In het verlengde van het bovenstaande... Stel de situatie voor waarbij iemand toch in januari alles behaalt en zich opnieuw moet aanmelden. Hoe zit het dan met het collegegeld, de bekostiging door de overheid (uitgeschreven en vervolgens later weer ingeschreven? Wat moet je dan doen met het bindend studieadvies?

OCW heeft intussen wel aangegeven dat in zo'n geval een Ad'er die voor de Ad-opleiding op basis van vooropleidingseisen die ook gelden voor de (verwante) bacheloropleiding, gewoon na 1 januari wettelijk gezien mag blijven studeren, zonder zo'n 'gat'. Het recht op een maatwerk-resterend programma wordt dan wel in eerste instantie vervangen door een standaardaanpak nl. het verlenen van vrijstellingen op basis van hetgeen dan binnen de Ad tot aan dat moment is afgerond.

Het vermoeden bestaat dat de meeste instellingen de studenten sowieso niet moeilijk doen en gewoon een maand of meer respijt geven...

11 Doorschuiven van de stages / alles in het tweede semester

In het mbo worden de stages (beroepspraktijkvorming) veelal aan het eind van de studie gepland, en die hebben veel studenten mogelijk gemist. Die moeten ze dan dit semester inhalen, maar ja, zijn er genoeg werkplekken, is de vraag.

Er zijn ook mbo-instellingen die naar buiten toe rust willen uitstralen en aangeven dat voor de mbo'ers die nu pas aan het laatste jaar beginnen en hun stage dit semester zouden hebben, er in 2021 wel genoeg plekken zullen zijn. Maar dan moeten ze concurreren met die andere mbo'ers – en wellicht ook met Ad'ers die stage moeten lopen.

Anders gezegd, het lijkt erop dat veel instellingen de problemen voor zich uit aan het schuiven zijn. Men komt nu al 19.000 plekken tekort en dat belooft niet veel goeds voor 2021.

12 Waar blijven de studenten van buiten de EER / waar blijven die inkomsten?

Goede vraag: Zijn er net zo veel studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) als vorig jaar, of minder, of meer? Hoeveel staan nog ingeschreven maar zien geen kans om terug te keren of studeren ze volledig online? Ze leveren instellingscollegegeld op en dat is een behoorlijk bedrag. In 2019 waren er zo rond de 4000 Chinese studenten in Nederland en als ze – om maar wat te zeggen – gemiddeld 18.000 euro per jaar aftikken, kan de schadepost snel oplopen.

Vorige week had de VSNU een digitaal aangeboden 'ontbijt-bijeenkomst'. Daarin werd aan het CvB van de Universiteit Twente gevraagd hoe het gaat in dat geldelijke opzicht. Uiteraard kwam er geen direct antwoord, logisch om niet in de kaarten te worden gekeken. Het antwoord was wel veelzeggend nl. dat men er vanuit gaat dat de instroom zich meldt voor het tweede semester, aangezien de (Master)opleidingen ook een instroom mogelijk maken per 1 februari 2021. Men zal dus stevig op de reserves dienen in te teren voor het huidige semester of docerend personeel zonder vaste aanstelling ook even moeten doorschuiven naar volgend jaar.

13 99%-geslaagd en dan?

Na het niet doorgaan van de havo- en vwo-examens en het eindigen van het schooljaar op basis van de schooltoetsen kwamen er berichten naar buiten – in ieder geval voor de noordelijke provincies – dat zo'n 99% het diploma had verworven. Binnenkort komen de landelijke cijfers naar buiten, maar de verwachting is dat het slagingspercentage substantieel hoger ligt dan normaal.

OCW zal samen met de Inspectie de situatie verder analyseren. Daarbij zal ook zonder meer worden gekeken naar hoe deze leerlingen het in het vervolgonderwijs doen. Als het even goed gaat

(of beter), wat zegt dit over de waarde van het vo-diploma dan wel de kwaliteit van het vervolgonderwijs? Als er veel uitvallen, is dan na te gaan of dat vooral leerlingen zijn die er ook al op 1 februari jl. niet goed voor stonden? Wat betekenen de analyses voor de leerlingen die nu in het laatste jaar van het havo of vwo zitten, wetende dat het aantal gezakten daarin erg laag is, en blijven de slagingspercentages dan gelijk? Hoe kunnen de vervolgopleidingen hierover communiceren met de havo- en vwo-scholen, wetende dat de effecten van het huidige hybride-onderwijs niet echt goed te meten zijn?

14 BSA in 2021

Vrijwel alle studenten die vorig jaar in het eerste leerjaar zaten, en niet vrijwillig zijn vertrokken, hebben toestemming gekregen om door te gaan. Maar er zullen dus studenten zijn die nog steeds niet alles zullen behalen voor het einde van het lopende studiejaar. Tevens zullen de nieuwe eerstejaars moeten proberen te voldoen aan de eisen voor het studieadvies, om een negatief besluit te ontlopen. Maar wat als de situatie blijft zoals deze nu is, kunnen die studenten straks ook weer een succesvol beroep op overmacht doen?

Annex: Tussenjaar als time-out en APK met groot onderhoud voor het gehele onderwijs

In PamflAd nummer 137 van 24 juni hebben we gekeken naar de mogelijkheid om 2021 te gaan zien als een tussenjaar, een adempauze, een APK-beurt met groot onderhoud dan wel een time-out voor het gehele onderwijs. Men kan als het ware op adem komen, reparaties uitvoeren en ook mogelijk bepaalde groepen extra kansen te geven. Dat laatste is iets voor degenen die minder kans op een baan hebben vanwege de arbeidsmarkt nu en de komende jaren, om een aanvullend jaar te doen voor 'herscholing'.

Je kunt het zien als het verlengen van alle regelingen, kaders, mogelijkheden en scenario's met een extra jaar, als een algemene vorm van 'hulp bij pech in het onderwijs'. Dat gaat veel geld kosten, maar als je kijkt naar wat er dan allemaal aanvullend aan kosten moet worden gemaakt als 'we' alles op z'n beloop laten, dan is dat wel even heel erg schrikken.

In dat eerdere nummer hebben we een aanzet voor het 'denkraam' gegeven. Hieronder vindt u een enigszins aangepaste versie. Mocht u in staat zijn om de discussies aan te zwengelen, ga gerust uw gang...

Toelichting op het voorstel

We zitten nu met bepaalde gevolgen van de crisis en die verdienen een oplossing. Daarom hier een voorstel voor een vorm van ingrijpen in de planning van het onderwijs. Dat idee kost veel geld. Maar als grote bedrijven overeind worden gehouden, er een Groeifonds komt, en onderwijs door velen wordt gezien als een pijler onder het weer overeind krabbelen van onze economie, dan mag, nee, moet ook daarvoor zeker van alles uit de kast worden getrokken.

Wij schrijven hier dat 'buitengewone' voorstel op. Dan kunnen politici, bestuurders en onderwijs-experts ervan zeggen wat ze willen, met goede argumenten onderbouwd. Bovendien mogen ze van alles 'omheen gaan vlechten', met nog meer verder reikende en verrijkende opties. We zijn benieuwd wat innovatief, creatief en vooruitdenkend hbo in petto heeft, naast de 'hell-of-a-job'-prestaties die overal al zijn en nog worden geleverd.

Voorstel

Het voorstel schetsen we aan de hand van een aantal aspecten ervan. Een aanzet. Een kader.

- We nemen met z'n allen een APK-beurt in 2021, met allerlei groot onderhoud. We accepteren dat het nooit mogelijk is om met kunst- en vliegwerk alles wat nu als problematisch naar boven komt drijven, te kunnen oplossen, zowel op de korte als de middellange termijn.
- Laten we 2021 gebruiken als een jaar dat niet meetelt voor de instellingen als het gaat om de termijnen voor bekostiging, voor studenten als het gaat om studiefinanciering en lening, voor degenen die een achterstand hebben opgelopen en hijgend overal achteraan lopen, voor de docenten die op creatieve manieren worden geacht fysieke en digitale eenheden te verzorgen, voor de jongeren die op stage moeten en geen plek kunnen vinden, en voor de (bijna) geslaagden die misschien moeten doorstuderen omdat de arbeidsmarkt het ook even niet ziet zitten wat betreft het opnemen van gediplomeerden.
- Het betreft niet per se in alle situaties en gevallen het gehele kalenderjaar 2021. Het kan gaan om het eerste half jaar, of het tweede deel van het jaar, afhankelijk van de constructie die past bij het nemen van de 'APK-reparaties' en de flexibiliteit die kan worden gerealiseerd.
- Geef iedereen de kans om in 2021 zelf, samen met de instelling(en), te bezien wat kan worden gedaan om van alles weer op de rails te krijgen, als blijkt dat zo'n aanpak nodig is. Gebruik 2021 als een 'transitiejaar' tussen 2020 en 2022, met inzet van alle mogelijkheden die er zijn.
- Degenen die daarin gewoon slagen, hun doelen weten te realiseren en hun weg kunnen vervolgen zoals reeds was gepland, kunnen hun gang blijven gaan. Maar ook zij kunnen 2021 gebruiken voor een verrijking, een aantal aanvullende scholingstrajecten, het volgen van specifieke minoren of andere eenheden, het doen van extra onderzoek binnen projecten en meer van dat soort activiteiten die ook handig kunnen zijn om een betere kans op werk te krijgen.
- Ook het bedrijfsleven, de bedrijven die stages beschikbaar hebben, de organisaties die zich lenen voor afstudeeropdrachten, de werkgevers die duale studenten willen bedienen en andere partners die gelinkt zijn aan het onderwijs, kunnen zich heroriënteren en orde op zaken stellen.

Uiteraard gaan de samenwerkingsmogelijkheden gewoon door, maar dan zo goed mogelijk 'verrijkt', met opties om extra dingen te doen.

- De vooropleidingen waarbij zich ook mogelijk weer vertragingen voordoen, kunnen uiteraard in 2021 bezien of er sprake kan zijn van een tussenjaar, met een mogelijkheid voor leerlingen om naast het examen extra zaken te doen om zich goed voor te bereiden op de vervolgstudie (zoals in Engeland waar een 'foundation year' heel erg vaak wordt gebruikt met dat doel).
- Het betekent nogal wat, zo'n APK-21, dat is zeker. Er zullen jongeren, studenten, werkzoekenden en anderen zijn die als het ware een jaar later gaan doen wat ze al eerder in gedachten hadden. Maar het is nu een grote mix aan mogelijkheden, een verzameling van maatregelen die gigantisch veel vraagt van iedereen. 'Life-time' gezien kan het zonder meer helpen.
- De overheid is nog steeds afwachtend als het gaat om het vaststellen van de kosten die verbonden zijn aan de maatregelen die de instellingen nu en straks moeten nemen. Bepaalde groepen studenten worden wel gecompenseerd, niet voor alle extra kosten die een vertraging opleveren (zoals degenen die al gedurende het huidige studiejaar zouden afstuderen en collegegeld konden gaan terugvragen). Ook dat soort groepen kan worden gecompenseerd in 2021 door het doen van aanvullend en zelf te bepalen studie-eenheden, dus een vorm van 'een leerrekening voor een semester'.
- Er dient te worden gezorgd voor een beperkt collegegeld en lesgeld voor de studenten. De extra voorzieningen komen voor rekening van de overheid, op basis van nadere afspraken. Daarbij kunnen ook 'potjes' zoals voor leerkredieten en vormen van 'levenlang ontwikkelen' zo nodig naar voren worden gehaald.

Voorbeelden

Een aantal voorbeelden, willekeurig op een rijtje gezet:

- Het jaar 2021 kan worden gebruikt om het eerste hbo-leerjaar te verlengen, bijvoorbeeld door mbo'ers die nu voorwaardelijk zijn toegelaten.
- Het eerste semester van 2021 kan door degenen die uiterlijk 31 januari een Ad- of Bachelorgraad halen, worden ingezet voor het doen van eenheden van andere Ad- dan wel bacheloropleidingen, voor het volgen van beroepsgerichte programma's voor certificaten, het doen van een brugprogramma richting een bachelor- resp. masteropleiding.
- Mbo'ers die uiterlijk 31 januari 2021 het mbo-examen afronden, kunnen onderdelen volgen ter voorbereiding op een hbo-opleiding in het eerste semester, naar keuze.
- Degenen die afstuderen in 2021 voor een hbo-opleiding, kunnen de rest van het kalenderjaar cursussen, trainingen en bedrijfsopleidingen volgen bij een niet-bekostigde hogeschool, mogelijk op basis van een tijdelijk arbeidscontract met een bedrijf.
- Studenten die tijdens de studie een stevige vertraging oplopen en tot een kwetsbare groep behoren, krijgen gewoon een extra jaar erbij, om alles in te lopen en extra dingen te doen.
- ZZP'ers die de afgelopen twee jaren zijn afgestudeerd, mogen op basis van aanschuifonderwijs eenheden volgen van hun vorige opleiding (update van het programma) of van opleidingen die daarmee verwant zijn.
- Duale studenten krijgen een extra jaar zonder kosten voor de werkgever, met geld voor de begeleiding op de werkvloer.

Je zou kunnen zeggen: 'Nederland verzint hiermee een list'. Het rare is dat het daarop ook lijkt. Maar we zitten net als vrijwel alle landen op onze aardbol in een hele grote verschrikkelijk schommelende schuit. Om de zeeziekte zo goed mogelijk te bestrijden wordt overal 'onderwijs' gezien als een middel daartoe, met oproepen om veel geld te investeren in alle sectoren. Daarbij staan 'digitalisering' en 'opleiden voor een groenere economie' hoog in het vaandel, Europees gezien. Prima. Toch maar eerst even – ook met alle goede vooruitzichten - deze list tot een goed einde brengen...